

Šyvio šokdinimą įtrauks į Nematerialaus kultūros paveldo vertybų sąvadą

Andrius GRYGELAITIS

Suvalkijos (Sūduvos) kultūros centras-muziejus ir Gražiškių bendruomenė į Paežerių dvarą sukvietė visus, besidominčius mūsų krašto papročiais. Cia vyko popietė, skirta supažindinti visuomenę su unikalia tradicija – šyvio šokdinimui.

Vienintelial Lietuvoje

Daugiau nei 100 žmonių susirinko i Paežerių dvarą nekantrai lükuriavo ir dairės, iš kurios pusės atšiuoliuos taip laukiamas šyvi. Netrukus pasirodė keletas karieviniai. Jų vadas susirinkusiu paklausė, ar ši yra pasirengę priimti gausią svečių delegaciją. Sulaukė teigiamo atsakymo išsirikiavę karai emė traukti dainas. Pasiūlusių muzikai atšiuoliavo šyvis, atėjo daktaras, meška, velnias ir kiti personažai.

Kiekvienas iš jų puikiai atliko savo vaidmenis: čigonė siūlė sumaišyti kortas, tuo metu vyras ją plakė panaudotu už tai, kad ši nemoja išprasyti pinigų, gandras išskandės snapę tėlę nužiūrėjimo merginą, o meška vinių pilnomis letonemis kalbino vyrus su ja išbandytį jėgas.

Po teatralizuoto pasirodymo visi buvo pakviesti į dvaro ledainę, kurioje vyko šios unikalios tradicijos pristatymas. Gražiškiečiai – vienintelial Lietuvoje iki šiol šokdina šyvi. Anksčiau tai darydavo ir kai kurių kitų vietovių žmonės.

Pranešė džiugį žinia

Visi norinčiai paklausyti senųjų šyvio šokdintojų pasakojimui, susipažinti su šios tradicijos ištakomis sunkiai tilpo į dvaro ledainę.

Susirinkusiūsios pasveikino rajono meras Algirdas Neiberka, etnomuzikologė, Etninės kultūros globos tarybos pirmininkė dr. Dalia Urbanavičienė, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriato kultūros programų vadovė Milda Valančiauskienė bei Nematerialaus kultūros pa-

„Pastaruoju metu apie šyvio šokdinimą beveik nenustoju galvoti. Renku medžiagą apie tai, kaip ši tradicija buvo puoselejama anksčiau, bendrauju su senaisiais šyvio šokdintojais, kaupiu istorines nuotraukas. Supratau, kad musų rajono žmonės vis dar per mažai žino apie šią tradiciją, todėl ir nusprendžiau visus sukviesti į tam skirtingą popile“, – pasakojo Andrius Milinkevičius.

Apie šyvio šokdinimą pasakojusi Rūta Vasiliauskienė teigė, kad tai – viena ryškiausių bendruomeninių žiemos švenčių. Ši šimtamečio gražiškiečių gyvoji tradicija atspindi net miestelio herbe. Pasak Gražiškių seniūnės pavaduotojos, iprastai šokdindama šyvi persirengėlių grupė lanko miestelio ir aplinkinių kaimų gyventojų sodybas lankdama šeimininkams gerę metų. Pagrindinis veikėjas – šyvas, kitaip tariant, baltšvas, pilkas, žilas arklys. Vaikštinės dažniausiai tėsiasi nuo antros Kalėdų dienos iki Trijų Karalių.

Šyvio šokdinimas pirmą kartą paminėtas XVIII a. rašytiniuose šaltiniuose. Anksčiau ši paprotį praktikavo daug pietvakarių Lietuvos kaimų, tačiau iki šių dienų jis išsilėpę tik Gražiškiuose. Iprastai šyvio šokdinime dalyvauja 16–20 personažų.

Vykdomo atranka ir laidotuvės

Beveik keturis dešimtmeečius šyvi šokdinimas Vitas Venclova pasakojo iki šiol su nostalgija atsimenantis tuos laikus, kai su bendraminių kompanijų keliaudavo po žmonių namus ir juos linksmindavo.

Tada iš šyvio šokdintojų grupė net vykdavo savotiška atranka. Pavyzdžiu, kareiviais galėdavo buti tiki itin stiprių balsų turintys vyrų. Juk jiems reikėdavo dainuoti! Smagiausia prisiminimai išliko iš šyvio laidotuvės. Baigę visus pasirodymus susirinkdavome į vakarėlę. Jos metu pagal senus papročius turėdavome užkasti šyvi. Aisku, to niekas nedarydavo. Nunešdavome į kur nors už ūkinio pastato ir palikda-

▲ Paežeriu dvaro teritorijoje susirinko gausi persirengėlių kompanija.

Autorius nuotr.

veldo vertybų sąvado koordinatorė Loreta Sungailienė. Atvykusios viešinės turėjero žinu. Officialiai buvo paskelbta, kad Gražiškių bendruomenės puoselejama šyvio šokdinimo tradicija jau netrukus oficialiai bus įtraukta į Nematerialaus kultūros paveldo vertybų sąvadą.

„Nuo 2017 m. kuriamame sąvade šiuo metu yra įrašyti 48 vertybės. Praejuais metais sulaukėme 8 naujų paraiškų. 7 iš jų patvirtintinome. Šyvio šokdinimą – tai pat! Jis atitinko visus keliamus kriterijus. Jau geružes 15 d. Vilkiškio rajono delegacija pakviesi į Vilnius rotušę, kurioje vykstančioje iškilmingoje ceremonijoje ir bus ieteiktas tai liudijantis oficialus pažymėj-

mas“, – susirinkusiūsios pradžiugino L. Sungailienė.

Ji pasakojo, kad į Nematerialaus kultūros paveldo vertybų sąvadą įtraukiama įvairių ypatių ir bendruomenės idomus reiškiniai, papročiai, šventinės apeigos, atlaimo meno ar etnosperto tradicijos.

„Šiaisiai labai trūksta bendruomenės labai skirtinės kartas sujungiančių tradicijų. Džiauguosi, kad šyvio šokdinimas išliko iki šių dienų“, – kalbėjo M. Valančiauskienė.

Jai antrino ir dr. D. Urbanavičienė, pasgebėjusi, kad šyvio šokdinimas puikiai atskleidžia, kiek daug lietuvių tauta turi gaibių aktorių į dainininkus.

▲ Beveik keturis dešimtmeečius šyvi šokdinės Vitas Venclova pasidalijo savo prisiminimais.

Andrius GRYGELAIČIO nuotr.

vome. Juk po metų mums jo vėl prireikdavo“, – sypsojosi V. Venclova.

R. Vasiliauskienė išreiškė vilį, kad ateityje šyvio šokdintojų vėl ims daugėti. Jau dabar yra keletas iš Vištyčio kilusių žmonių, kurie pasiryžę savo krašte atgaivinti šią tradiciją.

„Galbuti ateityje galėsimė tarpusavyje konkuruoti, kurių šyvis gražiau šoka“, – svarstė R. Vasiliauskienė.

Nusprendę pretenduoti į Nematerialaus kultūros paveldo vertybų sąvadą gražiškiečiai kaip tik ir išspareigojo didinti šyvio šokdinimo gretas, dar plačiau skleisti žinią apie šią tradiciją, nuolat konsultuotis su etnologais, profesionaliais aktoriais bei muzikantais. A. Milinkevičius vylesi, kad patekus i miestą vertybų sąvadą bus galima pretenduoti į įvairių fondų paramą.

▲ Skambant muzikai susirinkusieji stebėjo šokančio šyvio pasirodymą.

Už ją būtų galima igyvendinti daugybę sumanymų, pavyzdžiu, apie šyvio šokdinimą sukurti filmą.

Projekta „Žmogus – kultūros ašis“ remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

Pristatė šimtametę istoriją

Prisiminimais ir pasakojimais apie puoselejamą tradiciją pasidalijo Gražiškių seniūnė Ramutė Didvalienė, jos paduodutoja Rūta Vasiliauskienė, bendruomenės pirminkė Sigutė Žemaitienė. Jos prisipažino niekada nesusimąsiusios, kad šyvio šokdinimas gali būti tokis ypatingas ir kitiems idomus reiškinys. Visgi taip negalvojo Suvalkijos (Sūduvos) kultūros centro-muziejus etninės kultūros specialistas Andrius Milinkevičius. Būtent jo iniciatyva ir pradėtos šyvio šokdinimo įtraukimo į Nematerialaus kultūros paveldo vertybų sąvadą procedūros.